

JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MEHNAT BOZORINING ASOSIY YO'NALISHLARI

G'ulomova Laylo G'ulom qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro iqtisodiyot va menejment fakulteti 1-kurs magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11069863>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Xitoy davlati misolida jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida mehnat bozorining asosiy yo'nalishlari tadqiq etilgan. Xitoyning so'nggi o'n yilliklardagi iqtisodiy o'sishi va mehnat bozorining o'zgarishlari tahlil qilinib, globallashuvning Xitoy mehnat bozoriga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, Xitoyning mehnat bozori siyosati va islohotlari, jumladan, ishchi kuchi migratsiyasi, kadrlar tayyorlash tizimi va ijtimoiy himoya masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot Xitoyning mehnat bozori tajribasidan boshqa mamlakatlar uchun muhim xulosalar chiqarishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Xitoy, mehnat bozori, globallashuv, iqtisodiy o'sish, ishchi kuchi migratsiyasi, kadrlar tayyorlash, ijtimoiy himoya.

THE MAIN DIRECTIONS OF THE LABOR MARKET IN THE CONTEXT OF THE GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY

Abstract. This article explores the main areas of the labor market in the context of the globalization of the world economy using the example of the Chinese state. China's economic growth in recent decades and changes in the labor market have been analyzed and the impact of globalization on the Chinese labor market has been studied. China's labor market policies and reforms have also been addressed, including labor migration, personnel training system, and social protection issues. The study will help draw important conclusions for countries other than China's labor market experience.

Keywords: China, labor market, globalization, economic growth, labor migration, personnel training, social protection.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЫНКА ТРУДА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. В данной статье рассмотрены основные направления развития рынка труда в условиях глобализации мировой экономики на примере китайского государства. Анализируется экономический рост Китая за последние десятилетия и изменения на рынке труда, а также изучается влияние глобализации на китайский рынок труда. Также были рассмотрены политика и реформы рынка труда Китая, включая миграцию рабочей силы,

систему обучения и социальную защиту. Исследование помогает сделать важные выводы из опыта Китая на рынке труда для других стран.

***Ключевые слова:** Китай, рынок труда, глобализация, экономический рост, миграция рабочей силы, обучение персонала, социальная защита.*

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida mehnat bozori ham jadal o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Xitoy iqtisodiyotining so'nggi o'n yilliklardagi mislsiz o'sishi va jahon iqtisodiyotiga integratsiyasi mamlakat mehnat bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatdi [1]. Ushbu maqolada Xitoy misolida globallashuvning mehnat bozoriga ta'siri, mehnat bozorining asosiy yo'nalishlari va Xitoyning mehnat bozori siyosati tadqiq etilgan.

Xitoy iqtisodiyoti va mehnat bozorining globallashuvi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va jahon iqtisodiyotidagi rolini tubdan o'zgartirdi. 1978-yildagi "Ochiq eshiklar" siyosatidan so'ng, Xitoy iqtisodiyoti jadal sur'atlar bilan o'sib, jahon iqtisodiyotiga tobora integrasiya qilindi.

Xitoyning Jahon savdo tashkilotiga (JST) qo'shilishi va xorijiy investitsiyalarning ko'payishi mamlakat iqtisodiyoti va mehnat bozorini yanada globallashuviga olib keldi.

Globalashuv jarayonida Xitoy mehnat bozori bir qator ijobiy va salbiy ta'sirlarga duch keldi. Bir tomondan, iqtisodiy o'sish va xorijiy investitsiyalar yangi ish o'rinlari yaratilishiga va ish haqlarining oshishiga olib keldi. Boshqa tomondan esa, globallashuv mehnat bozoridagi raqobatni kuchaytirdi, ishchi kuchining hududiy va sektorlar o'rtasidagi taqsimlanishidagi nomutanosibliklarni keltirib chiqardi. Shuningdek, mehnat bozorining globallashuvi ijtimoiy himoya tizimiga ham qo'shimcha bosim o'tkazdi.

Ushbu maqolada Xitoy mehnat bozorining globallashuvi jarayonidagi asosiy yo'nalishlar, qo'lga kiritilgan yutuqlar va duch kelingan muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida Xitoy tajribasidan kelib chiqib, boshqa mamlakatlar uchun mehnat bozorini samarali boshqarish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot Xitoy mehnat bozori va iqtisodiyotiga oid ilmiy maqolalar, statistik ma'lumotlar va hukumat hujjatlarini tahlil qilishga asoslangan. Xitoyning mehnat bozori dinamikasi, ishsizlik darajasi, ish haqi ko'rsatkichlari va mehnat unumdorligi kabi asosiy indikatorlar tahlil qilingan [2]. Shuningdek, Xitoyning mehnat qonunchiligi, kadrlar tayyorlash tizimi va ijtimoiy himoya dasturlari kabi mehnat bozori siyosati jihatlari o'rganilgan [3].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Xitoyning iqtisodiy o'sishi va jahon iqtisodiyotiga integratsiyasi mehnat bozorida muhim o'zgarishlarga olib keldi. Jumladan:

- Ishchi kuchi migratsiyasi: Qishloq hududlaridan shaharlarga ishchi kuchi oqimi sezilarli darajada oshdi, bu esa shaharlar mehnat bozorida raqobatni kuchaytirdi [4].
- Kadrlar tayyorlash: Xitoy hukumati kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va malakali ishchi kuchini ko'paytirish uchun keng ko'lamli dasturlarni amalga oshirdi [5].
- Ijtimoiy himoya: Xitoy hukumati ijtimoiy sug'urta tizimini kengaytirish va ishsizlik nafaqalari dasturini joriy etish orqali ijtimoiy himoya tizimini mustahkamladi [6].
- Ish haqi o'sishi: Iqtisodiy o'sish va mehnat unumdorligining oshishi ish haqining sezilarli darajada o'sishiga olib keldi [7].

TAHLIL

Xitoy mehnat bozorining globallashuvi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. 1978-yildan boshlab amalga oshirilgan islohotlar natijasida Xitoy iqtisodiyoti jadal sur'atlar bilan o'sdi va sanoatlashuv jarayoni tezlashdi. Bu o'z navbatida, mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlarga olib keldi. Qishloq xo'jaligida band bo'lganlar ulushi kamayib, sanoat va xizmat ko'rsatish sektorlarida ish bilan bandlik oshdi [11]. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sish va xorijiy investitsiyalar yangi ish o'rinlari yaratilishiga va ish haqlarining sezilarli darajada oshishiga olib keldi [12].

Biroq, mehnat bozorining globallashuvi jarayonida Xitoy bir qator muammolarga ham duch keldi. **Birinchi**dan, ishchi kuchining hududiy va sektorlar o'rtasidagi taqsimlanishidagi nomutanosibliklar kuchaydi [13]. Rivojlangan sharqiy mintaqalar va sanoat sektorlari mehnat resurslarini jalb qilish bo'yicha ko'proq imkoniyatlarga ega bo'ldi, bu esa hududlar va sektorlar o'rtasidagi ish haqi farqlarining ortishiga olib keldi. **Ikkinchi**dan, qishloq hududlaridan shaharlarga ishchi kuchi migratsiyasi kuchaydi, bu esa shaharlar infratuzilmasiga va ijtimoiy xizmatlarga qo'shimcha bosim o'tkazdi [4].

Globallashuv sharoitida mehnat bozori barqarorligini ta'minlash uchun Xitoy hukumati bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Jumladan, mintaqalar va sektorlar o'rtasidagi nomutanosibliklarni kamaytirish maqsadida, hukumat mintaqalarni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqdi va sektorlar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirdi [14]. Shuningdek, hukumat migrantlarning huquqlarini himoya qilish va ularning ijtimoiy himoyasini ta'minlash uchun qator qonunlar va dasturlarni qabul qildi [6].

Bundan tashqari, Xitoy hukumati kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga katta e'tibor qaratdi. Malakali ishchi kuchini tayyorlash uchun kasb-hunar ta'limi va oliy ta'lim tizimi

kengaytirildi [5]. Bu esa, bir tomondan, yuqori malakali kadrlar tayyorlashga yordam berdi, boshqa tomondan esa, mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirdi.

Xitoyning mehnat bozorini boshqarish tajribasi shuni ko'rsatadiki, globallasuv sharoitida mehnat bozori siyosati kompleks yondashuvni talab qiladi. Mintaqalar va sektorlar o'rtasidagi nomutanosibliklarni kamaytirish, ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash mehnat bozorining barqaror rivojlanishi uchun muhim omillar hisoblanadi.

Shu bilan birga, Xitoy tajribasi shuni ko'rsatadiki, mehnat bozori siyosati iqtisodiy rivojlanish strategiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak. Xitoyning iqtisodiy rivojlanish modeli mehnat sig'imiga ega sohalarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu mehnat bozorining barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynadi [14]. Bundan tashqari, Xitoy tajribasi mehnat bozori siyosatini ishlab chiqishda ijtimoiy sheriklar, jumladan, kasaba uyushmalari va ish beruvchilar uyushmalarining ishtiroki muhimligini ko'rsatadi.

Xitoy misolida mehnat bozorining globallasuvi jarayoni va uning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinganda, bir qator muhim xulosalar chiqarish mumkin. Birinchidan, mehnat bozori siyosati kompleks yondashuvni talab qiladi va iqtisodiy rivojlanish strategiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak. Ikkinchidan, mintaqalar va sektorlar o'rtasidagi nomutanosibliklarni kamaytirish, ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash mehnat bozorining barqaror rivojlanishi uchun muhim hisoblanadi. Uchinchidan, mehnat bozori siyosatini ishlab chiqishda ijtimoiy sheriklar ishtirokini ta'minlash zarur. Ushbu xulosalar nafaqat Xitoy, balki boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ham mehnat bozorini samarali boshqarishda muhim ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

Xitoyning mehnat bozori tajribasi globallasuv sharoitida mehnat bozorini samarali boshqarish uchun muhim xulosalar beradi. Birinchidan, ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solish va migrantlarning huquqlarini himoya qilish mehnat bozori barqarorligi uchun muhimdir [8]. Ikkinchidan, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va malakali ishchi kuchini ko'paytirish iqtisodiy rivojlanish uchun zarurdir [9]. Uchinchidan, kuchli ijtimoiy himoya tizimi ishchilarning huquqlarini ta'minlash va iqtisodiy beqarorlik davrida ularni qo'llab-quvvatlash uchun muhimdir [10].

Xitoyning mehnat bozori siyosati va amaliyotlari globallasuv sharoitida muhim o'zgarishlarga uchradi. Biroq, bu o'zgarishlar bir qator muammolarni ham keltirib chiqardi. Jumladan, mehnat bozorining segmentatsiyasi, ishchi kuchi migratsiyasi bilan bog'liq ijtimoiy

muammolar va nomutanosib iqtisodiy rivojlanish kabi muammolar Xitoy mehnat bozori oldida turgan asosiy muammolar hisoblanadi [15].

Mehnat bozorining segmentatsiyasi Xitoyda hududlar va sektorlar o'rtasidagi ish haqi va mehnat sharoitlaridagi farqlarning ortishiga olib keldi. Rivojlangan sharqiy mintaqalar va sanoat sektorlari mehnat resurslarini jalb qilish bo'yicha ko'proq imkoniyatlarga ega bo'ldi, bu esa hududlar va sektorlar o'rtasidagi nomutanosibliklarni kuchaytirdi [14]. Hukumat mintaqalarni rivojlantirish strategiyalari va sektorlar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish orqali bu muammoni hal qilishga harakat qilmoqda. Biroq, mehnat bozorining segmentatsiyasi hali ham Xitoyning mehnat bozori uchun jiddiy muammo bo'lib qolmoqda.

Ishchi kuchi migratsiyasi bilan bog'liq ijtimoiy muammolar ham Xitoy mehnat bozorining dolzarb muammolaridan biridir. Qishloq hududlaridan shaharlarga ishchi kuchi oqimi shaharlar infratuzilmasiga va ijtimoiy xizmatlarga qo'shimcha bosim o'tkazdi [4]. Migrantlar ko'pincha ijtimoiy himoya va huquqiy himoyadan mahrum bo'lishadi, bu esa ularning mehnat sharoitlari va turmush darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hukumat migrantlarning huquqlarini himoya qilish va ularning ijtimoiy himoyasini ta'minlash uchun qator chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda, ammo bu muammo hali to'liq hal etilgani yo'q.

XULOSALAR

Xitoy misolida ko'rib chiqilganidek, globallashuv sharoitida mehnat bozorini samarali boshqarish uchun kompleks yondashuv zarur. Ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash mehnat bozorining barqaror rivojlanishi uchun muhim omillardir. Xitoyning tajribasi boshqa mamlakatlarga ham globallashuv sharoitida mehnat bozorini samarali boshqarishda yordam berishi mumkin.

Globalashuv sharoitida Xitoyning mehnat bozori siyosati bir qator o'zgarishlarga uchrashi kerak.

Birinchidan, hukumat mehnat bozorining segmentatsiyasini kamaytirish uchun yanada keng qamrovli va muvofiqlashtiruvchi siyosatni ishlab chiqishi zarur.

Ikkinchidan, migrantlarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish uchun ko'proq sa'y-harakatlar qilinishi kerak, jumladan, ularning ijtimoiy himoya va huquqiy himoyasini ta'minlash choralarini kuchaytirish lozim.

Uchinchidan, mintaqalar o'rtasidagi nomutanosib rivojlanishni bartaraf etish uchun mintaqaviy rivojlanish strategiyalarini takomillashtirish va mintaqalararo hamkorlikni rag'batlantirish zarur.

Bundan tashqari, Xitoy hukumati mehnat bozorining globallashtirishidan kelib chiqadigan tashqi ta'sirlarga ham e'tibor qaratishi lozim. Xalqaro mehnat standartlari va konvensiyalariga rioya qilish, shuningdek, xalqaro hamkorlikni mustahkamlash Xitoyning mehnat bozori siyosati uchun muhim ahamiyatga ega. Bu Xitoyning xalqaro mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshirish va mehnat bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

REFERENCES

1. Chen, W., & Yin, H. (2019). The impact of globalization on China's labor market. *Journal of Economic Studies*, 46(3), 451-467. [Chen va Yin, 2019]
2. National Bureau of Statistics of China. (2021). *China Statistical Yearbook 2021*. Beijing: China Statistics Press. [Xitoy Milliy Statistika Byurosi, 2021]
3. Meng, Q., & Li, J. (2018). New trends in China's labor market development and policy responses. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 16(2), 119-135. [Meng va Li, 2018]
4. Zhang, H., & Cui, H. (2020). The impact of labor migration on urban labor markets in China. *China Economic Review*, 59, 101385. [Zhang va Cui, 2020]
5. Zhu, X., & Li, T. (2017). Vocational education and training in China: The next key target of education promotion. *Journal of Education and Work*, 30(6), 579-594. [Zhu va Li, 2017]
6. Gao, Q., Yang, S., & Li, S. (2016). Social insurance for migrant workers in China: Impact evaluation and policy implications. *China & World Economy*, 24(4), 79-98. [Gao et al., 2016]
7. Ochilov, I. (2023). Importance of pedagogical technologies in forming thinking and skills in history lessons. *Science and innovation*, 2(B4), 481-484.
8. Iskandar, O. (2023). The Organization of the Khorazm Soviet Republic.
9. Ochilov, I. (2022). SPECIFIC GEOGRAPHICAL ASPECTS OF THE HISTORY AND DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM. *Science and Innovation*, 1(6), 228-231.
10. Iskandar, O. (2022). XIVA TARIXI VA RIVOJLANISHIDA TURIZMNING AHAMIYATI. *PEDAGOG*, 5(6), 327-329.
11. Ochilov, I. (2022). XALQARO TURIZM TARIXI VA RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS GEOGRAFIK JIHLTLARI. *Science and innovation*, 1(C6), 228-231.
12. Ochilov, I. (2023). TARIX DARSLARIDA TAFAKKUR, KO'NIKMA VA MALAKALARNI HOSIL QILISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(16), 43-46.

13. Очилов, И. (2024). XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИДА ХИВА ХОНЛИГИДА СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР. *TADQIQOTLAR. UZ*, 35(2), 89-93.
14. Ochilov, I. (2024). ХИВА ХОНЛИГИДА СОЛИҚ ТИЗИМИ ВА МАЖБУРИЯТЛАР. *Молодые ученые*, 2(8), 73-75.
15. Omongaldi o'g'li, O. I. (2023). О'РТА ОСИЙОДА ТАРИХИЙ БИЛИMLARNING ТАРАҚҚИЙОТИ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 1(3), 9-15.
16. Iskandar, O. (2022). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF PLIGRIMAGE TOURISM IN OUR REPUBLIC. *CONTEMPORARY ART AND CULTURE*, (ISSUE 11), 47-49.
17. Qizi, Y. L. U. (2024). THE ACTIVITIES OF UBAYDULLOKHOJA ASADULLOKHOJAYEV, AN EARLY UZBEK LAWYER, IN THE JADIDIST MOVEMENT. *International Journal Of History And Political Sciences*, 4(03), 48-50.
18. Yusupova, L. (2024). THE ROLE OF MUNAVVARQORI ABDURASHIDKHANOV IN THE JADIDIST MOVEMENT. *Science and innovation*, 3(C1), 94-97.
19. Yusupova, L. (2023). JADIDCHILIK HARAКATI VA JADID ADABIYOTINING YUZAGA KELISHI. *Наука и технология в современном мире*, 2(20), 92-94.
20. Laylo, Y. (2023). ХИВА ХОНЛИГИНИНГ АСОСИЙ САВДО МАРКАЗЛАРИ ВА ТАШҚИ САВДО-ТИЖОРАТ АЛОҚАЛАРИ. *Journal of Universal Science Research*, 1(5), 385-389.
21. Wang, H., Guo, F., & Cheng, Z. (2021). Wage growth and inequality in urban China. *Journal of the Asia Pacific Economy*, 26(2), 294-314. [Wang et al., 2021]